

אלא לרבנן, שבטבילה הראשונה לא היה מקדש אלא פעם אחת [על לבישת בגדי הקודש] בלבד, קשה: הרי תשעה קידושין בלבד הווי! [בארבעת הטבילות, מהטבילה השניה ואילך, היה מקדש פעמיים לכל טבילה, הרי שמונה קידושין. ועוד קידוש אחד לטבילה הראשונה].

אמרי לך רבנן תירוצ: קידושא בתרא, הקידוש האחרון, בשעה שהכהן הגדול גומר את כל עבודות היום, כי פשיט, כאשר הוא פושט את בגדי קדש, ולביש [ולובש] בגדי חול, עביד ליה התם עושה שם קידוש נוסף, שהוא הקידוש העשירי.

ואף על פי שלא היה טובל באותה שעה [שהרי לא בא ללבוש בגדי קודש], מכל מקום היה מקדש קידוש אחד לפני פשיטת בגדי הקודש, כיון שלדעת חכמים היה קידוש אחד על כל פשיטה. [כמבואר לעיל].⁽¹⁾

תנו רבנן:

בפרשת עבודת יום הכיפורים, אחרי שאהרן גמר את כל העבודות הנעשות בתוך ההיכל, נאמר [ויקרא טז כג]: "ובא אהרן אל אהל מועד".⁽²⁾

הטבילה השניה אין ללמוד שרבי מאיר חולק על משנתנו.

אבל, אי תניא בפירוש בברייתא, שרבי מאיר חולק, וסובר שסמוך לטבילה הראשונה היו שני קידושין, הרי תניא.

כלומר, כיון שיש ברייתא בפירוש שרבי מאיר חולק על משנתנו, אין לחלוק על דברי הברייתא.

ועכשיו שלמדנו שחכמים ורבי מאיר נחלקו בטבילה ראשונה, אם היו בה שני קידושים או קידוש אחד, דנה הגמרא, לפי זה, בדברי המשנה הקודמת [דף ל א] ששנינו בה: חמש טבילות ועשרה קידושין טובל כהן גדול ומקדש בו ביום.

והוינן בה: בשלמא מובן היטב לרבי מאיר, היינו דמשכחת לה זהו שמצאנו שכהן גדול היה מקדש עשרה קידושין בחמש הטבילות. לב-א

ששלש פעמים לבש כהן הגדול בגדי זהב ופעמיים בגדי לבן [לסירוגין] כמבואר לקמן, ובסך הכל חמש פעמים לבש בגדי קודש. ועל כל לבישה ולבישה היה טובל טבילה אחת לפנייה, ומקדש שני קידושין, הרי עשרה קידושין בסך הכל.

מצריכים שני קידושים. רש"י ריטב"א.

1. ואילו לרבי מאיר לא היה מקדש באותה שעה, שהרי לרבי מאיר אין הקידוש בא אלא על לבישת בגדי קודש. ולדברי רבי מאיר היה מקדש על כל טבילה שני קידושים. ובכלל זה הטבילה הראשונה, והרי בסך הכל עשרה קידושים].

2. להלן הגמרא מפרשת את סדר עבודת היום

והחלפת הבגדים. ולהבנת הגמרא כאן יש להקדים, שבפרשת סדר עבודת יום הכיפורים (ויקרא טז כג) הוזכרו תחילה כל העבודות המוגדרות "עבודות פנים" [ואף על פי שמקצת העבודות היו בחוץ. נראה ליישב שבכל קרבן מהם היתה לפחות עבודה אחת בקדש הקדשים. ושעיר "לעזאזל" נחשב כקרבן אחד יחד עם שעיר של "השם" ובשעיר של השם היה מזה דמו בקדש הקדשים].

והרי בהמשך הפרשה לא הוזכרו אלא עבודות הנעשות מחוץ להיכל, ואם כן, למה הוא בא אל ההיכל? (3)

ומבאר הברייתא: אינו בא אלא כדי להוציא את הכף [שהיתה מונחת בקדש הקדשים, ובה הכניס קודם לכן את הקטורת], ואת המחתה [שגם היא היתה מונחת בקדש הקדשים, שבה הכניס את הגחלים לצורך הקטרת הקטורת].

וכל הפרשה של עבודות יום הכיפורים, כולה נאמרה על הסדר שהיה כהן גדול עושה. חוץ מפסוק זה "ובא אהרן אל אהל מועד", שלמדנו מכאן את הוצאת הכף והמחתה מקדש הקדשים.

ופסוק זה נאמר אחרי סדר העבודות הנעשות בפנים. (4) ואחריו נאמר "ויצא ועשה את עולתו ואת עולת העם". ובאמת לא היה הסדר כך. אלא הוצאת הכף והמחתה היתה אחרי הקרבת עולתו ועולת העם.

והיונן בה: מאי טעמא, מה הטעם שחייבים לומר שהכתוב הזה אינו כסדר הפרשה, אלא שחייב הכהן הגדול לצאת ולהקריב את עולתו ועולת העם בין העבודות הנעשות

בפנים, לבין הוצאת הכף והמחתה מבפנים!?

אמר רב חסדא: גמירי למדו הלכה למשה מסיני שחמש טבילות ועשרה קידושין טובל כהן גדול ומקדש בו ביום. (5) וכל פעם כאשר היה מחליף את בגדיו ולובש בגדי קודש היה טובל ומקדש.

ואי ואם תאמר שכל המקראות נאמרו כסדרן, לא משכחת להו לא תמצא אותם [את הטבילות והקידושין] אלא שלש טבילות וששה קידושין, שרק שלש פעמים יחליף הכהן הגדול את בגדיו, כדלהלן.

שהרי העבודות הנעשות בפנים נעשו בבגדי לבן. ואילו העבודות הנעשות בחוץ נעשו בבגדי זהב. ואם נאמר שהמקראות נאמרו כסדרן, נמצא שכך היה סדר עבודות היום: [לשיטת רש"י כאן]:

א. תמיד של שחר — בבגדי זהב.

ב. עבודות פר ושעיר הפנימיים וקטורת שבמחתה — בבגדי לבן. ובאותה שעה כאשר היה עדיין לבוש בבגדי לבן הוציא את הכף והמחתה מקדש הקדשים.

ואחר כך נאמר פסוק זה — "ובא אהרן אל אהל מועד ופשט את בגדי הבד... והניחם שם". ואחר כך מוזכרים קרבנות שנעשו על המזבח החיצון — איל העולה של אהרן ושל העם.

3. וודאי אין כוונת הכתוב שיהיה מצוה על הכהן הגדול לפשוט את בגדי הלבן ולהניחם בפנים, אלא משמעות הכתוב שלא ישתמש בבגדי הלבן יותר. תוספות ישנים. וכן כתבו תוספות הרא"ש והריטב"א.

וברמב"ן על התורה [ויקרא טז, כג] כתב שבודאי אין לומר שהיה הכהן הגדול עומד ערום במקדש, ושיניח את בגדיו להתרקב שם. [ועיין תוספות ד"ה דאין].

4. ראה לעיל הערה 2 בסוגריים.

5. כתבו ראשונים שהלכה למשה מסיני שהיו חמש פעמים שינויי עבודות [מחוץ לפנים, ומפנים לחוץ] וממילא אנו יודעים מכאן שהיו

ג. איל העולה של הכהן הגדול, ואיל העולה של העם, ומוספין⁽⁶⁾ ותמיד של בין הערביים — בבגדי זהב.

ג. איל העולה של הכהן הגדול ואיל העם — בבגדי זהב.

נמצא, שרק שלש פעמים הוצרך הכהן להחליף את בגדיו בבגדי קודש אחרים: [א] פעם ראשונה, בגדי זהב לעבודת קרבן התמיד. [ב] פעם שנייה, בגדי לבן לכל העבודות הנעשות בפנים. [ג] פעם שלישית, בגדי זהב לתמיד של בין הערביים וקרבנות הנעשים בחוץ.

ד. כאן חזר הכהן הגדול לעסוק בכף ובמחתה שבפנים, והוציאם בבגדי לבן.

והרי שלש טבילות וששה קידושים בלבד.

ה. מוספין ותמיד של בין הערביים — בבגדי זהב.⁽⁸⁾

וכיון שלמדנו הלכה למשה מסיני שהיו חמש טבילות ועשרה קידושים, בהכרח שהוצאת הכף והמחתה לא היתה ביחד עם שאר עבודות הפנים, אלא נעשתה אחר כך, בין הקרבת אילו ואיל העם, לבין התמיד של בין הערבים [והמוספין]⁽⁷⁾. וכך היה סדרם:

ומדברי רב חסדא עולה, שלמדו הלכה למשה מסיני שהיו חמש טבילות ועשרה קידושים. והגמרא מביאה ברייתא בענין זה:

א. תמיד של שחר — בבגדי זהב, כדלעיל.

תניא: אמר רבי יהודה: מניין לחמש טבילות ועשרה קידושים שטובל בהן גדול ומקדש בו ביום?

ב. עבודות פר ושעיר הפנימיים וקטורת שבמחתה — בבגדי לבן. [ולא הוציא את הכף והמחתה עמהם].

תלמוד לומר: "ובא אהרן אל אהל מועד ופשט את בגדי הבר, ורחץ בשרו במים במקום קדוש, ולבש את בגדיו [אלו שמונת הבגדים שלובש כל השנה, ובמקצתם היה זהב], ויצא ועשה".

הא למדת מכאן, שכל המשנה מעבודה הנעשית בפנים, לעבודה הנעשית בחוץ,

חמש טבילות ועשרה קידושים. כיון שעל כל שינוי עבודה יש טבילה ושינוי קידושים כדלהלן. תו"י תוס' רא"ש וריטב"א. ועיין בתוספות שפירשו באופן אחר.

7. הראשונים התקשו מדוע בחרו חכמים לומר שדוקא הוצאת הכף והמחתה נעשתה בין אילו ואיל העם לבין תמיד של בין הערביים. עיין תוספות. ובמאירי כתב שמסתבר שלא הוציאו את הכף והמחתה מיד עד שיתקררו. והרמב"ן על התורה [ויקרא טז, כג] כתב שאין הוצאת הכף והמחתה "עבודה". ולכן מסתבר שהיא מאוחרת משאר עבודות. [אמנם הרמב"ן שם לשיטתו שסובר שהוצאת הכף היתה אחרי תמיד של בין הערביים כדעת הרמב"ם בהערה הבאה].

6. על פי פירוש רש"י. ולקמן במשנה [ע, א] נחלקו תנאים בענין המוספין: לרבי אליעזר קרבים עם תמיד של בין הערביים. ולרבי עקיבא מרביתם היו קרבים עם תמיד של שחר. מלבד שעיר חטאת מוסף שבא סמו לתמיד של בין הערביים. [עיין רש"י בסוגיא שם].

8. כבר נתבאר לעיל שנחלקו תנאים לקמן [ע, א]

הנעשית בחוץ בבגדי זהב, לעבודה הנעשית בפנים בבגדי לבן, טעון טבילה.

ואומר המקרא דלעיל: "בגדי קודש הם", הוקשו כל הבגדים כולן זה לזה. ולקמן הגמרא מבארת ענין זה.

ובין רבי יהודה ובין רבי, שניהם למדו ממה שהתורה מצריכה טבילה לכל עבודה שנעשית בשינוי מקום, שבסך הכל יש חמש טבילות, מפני שחמש עבודות הן שיש בהם שינוי מקום ושינוי בגדים:

[א] תמיד של שחר — בבגדי זהב [בחוץ].

[ב] עבודת היום — בבגדי לבן [בחוץ ובפנים, בפר ובשעיר שמובא דמם בפנים, ובקטורת]⁽¹⁰⁾.

[ג] אילו ואילו העם — בבגדי זהב [בחוץ].

[ד] הוצאת כף ומחתה — בבגדי לבן [בפנים].

טעון טבילה. שהרי כאן למדנו שרחץ את בשרו במים לפני שלבש את בגדי הזהב ויצא לעבודות חוץ. ומכאן למדו שכל המשנה מעבודת חוץ לעבודת פנים צריך טבילה.

ולהלן בברייתא מבואר שחמש עבודות היו, [כלומר, חמש פעמים נכנס למקום חדש לעבוד בו את עבודות היום], הרי חמש טבילות.⁽⁹⁾

אמר רבי, חמש טבילות ועשרה קידושין למדו חכמים מפסוק אחר:

מנין לחמש טבילות ועשרה קידושין שטובל בהן גדול ומקדש בו ביום? שנאמר [ויקרא טז ד] בתחלת סדר עבודות יום הכיפורים בשעה שבא הכהן ללבוש בגדי לבן:

"כתונת בד קדש ילבש ומכנסי בד יהיו על בשרו, ובאבנט בד יחגור, ובמזנפת בד יצנוף, בגדי קדש הם, ורחץ במים את בשרו ולבשם".

הא למדת מכאן שכל המשנה מעבודה

מעבודה שבפנים לעבודה שבחוץ צריך לטבול, אבל מנין לנו שגם להיפך, המשנה מעבודה שבחוץ לעבודה שבפנים, צריך טבילה?
(ב) אמנם רבי יהודה הוכיח שהכהן הגדול צריך לטבול חמש טבילות. אבל מנין לנו שצריך לקדש עשרה קידושים?
והגמרא להלן תבאר את שני הדברים הללו.

10. עבודת היום המוזכרת כאן אינה כוללת את המוספין ואילו ואילו העם שנעשו בבגדי זהב. שעבודת היום היינו עבודה המיוחדת ליום הכיפורים, עיין לעיל לא, ב הערה 3.

בקרבת המוספין. [ולדעת התוספות שם נחלקו גם באימורי פר ושעיר הנשרפים].
וביארנו בפנים על פי שיטת רש"י שתמיד של בין הערבים קרב אחרי הטבילה החמישית, אבל דעת הרמב"ם [פרק ב הלכה ב] והרמב"ן [על ויקרא טז, כג] שמוספין ותמיד של בין הערביים היו קריבים אחרי טבילה שלישית לאחר אילו ואילו העם. וטבילה חמישית היתה לצורך קטורת של בין הערביים והטבת הנרות.

9. הגמרא להלן שואלת על רבי יהודה שני שאלות:

(א) אמנם רבי יהודה הוכיח מהפסוק שהמשנה

מקום שטעון טבילה [עבודת יום הכיפורים],
וכי אינו דין שטעון קידוש?!

אי אולי תאמר: מה להלן בשאר ימות השנה
מקדש קידוש אחד בלבד, אף כאן ביום
הכיפורים, יעשה קידוש אחד בלבד!

תלמוד לומר: [בפסוק שהביא רבי יהודה
לעיל] "ובא אהרון אל אהל מועד ופשט את
בגדי הברכה אשר לבש".

מה תלמוד לומר [מה בא ללמדנו] "אשר
לבש"? והרי לכאורה מילים אלו הן
מיותרות, שהרי כלום אדם פושט [האם אדם
יכול לפשוט דבר אחר? אלא רק את מה
שלבש קודם!

אלא "אשר לבש" בא ללמדנו להקיש פשיטה
שנאמרה בתחילת המשפט, ללבישה
שנאמרה בסופו:

מה כמו בלבישה טעון הכהן קידוש, אף
פשיטה — טעון קידוש!

ועכשיו הגמרא חוזרת ומבארת כל ענין וענין
בדברי הברייתא:

למדנו בברייתא: אמר רבי יהודה: מניין
לחמש טבילות ועשרה קידושים שטובל כהן
גדול ומקדש בו ביום? תלמוד לומר: ובא
אהרן אל אהל מועד... ורחץ את בשרו במים
במקום קדוש". הא הרי למדת: שכל המשנה
מעבודה לעבודה טעון טבילה.

[ה] תמיד של בין הערביים כנגדי זהב
[בחוץ]⁽¹¹⁾.

ומנין שכל טבילה וטבילה צריכה שני
קידושים?

תלמוד לומר: [בפסוק שהביא רבי יהודה
לעיל]: "ופשט את בגדי הברכה, ורחץ את
בשרו במים במקום קדוש, ולבש את בגדיו".
ופסוק זה מיותר לדעת רבי, שהרי רבי למד
טבילה מפסוק אחר ["בגדי קדש הם ורחץ
במים את בשרו ולבשם"] כדלעיל.

ולכן דרש רבי שרחיצה זו אינה טבילה אלא
קידוש ידים ורגלים. ודורשים את "ורחץ" גם
על הפשיטה שלפניו וגם על הלבישה
שאחריו — וכאילו כתוב "ופשט ורחץ",
"ורחץ ולבש". הרי שני קידושים לכל טבילה.

רבי אליעזר ברבי שמעון אומר:

[הוא חולק על רבי, וסובר כרבי יהודה,
שהפסוק: "ופשט... ורחץ... ולבש" מדבר
על טבילה ולא על קידוש.

ומנין שכל טבילה וטבילה צריכה שני
קידושים?]

קל וחומר: ומה בעבודות של כל השנה, שהן
מקום שאין הכהן טעון טבילה מדאורייתא
לפני העבודה, [אלא מדרבנן, כדעת רבי
יהודה לעיל ל א], ואף על פי כן טעון
קידוש.⁽¹²⁾

11. דברי הברייתא כאן, לכאורה סותרים לדעת
הרמב"ם והרמב"ן [לעיל הערה 8] שסוברים
שתמיד של בין הערביים היה קרב אחרי אילו
ואיל עם. עיי' לחם משנה פרק ב הלכה ב.
12. שנאמר [בשמות מ]: "בבואם אל אהל מועד
ובקרבתם אל המזבח יחצו". רש"י.

11. דברי הברייתא כאן, לכאורה סותרים לדעת
הרמב"ם והרמב"ן [לעיל הערה 8] שסוברים
שתמיד של בין הערביים היה קרב אחרי אילו

שבשעה שהכהן הגדול משנה מבגדי זהב לבגדי לבן טעון טבילה?

אלא צריך לומר תירוץ אחר:

נפקא ליה, דבר זה למד רבי יהודה מדרשתו של רבי: שנאמר: "כתונת בד קדש ילבש... ורחץ במים את בשרו ולבשם". למדנו מכאן שצריך טבילה גם בלבישת בגדי לבן.

הגמרא ממשיכה ומביאה עוד קטע מדברי הברייתא:

אמר רבי: מנין לחמש טבילות ועשרה קידושיין שטובל כהן גדול ומקדש בו ביום? תלמוד לומר: "כתונת בד קודש ילבש ומכנסי בד יהיו על בשרו ובאבנט בד יחגור ובמצנפת בד יצנוף בגדי קודש הם ורחץ במים את בשרו ולבשם".

הא למדת, שכל המשנה מעבודה שבמקום אחד לעבודה שבמקום אחר שטעון טבילה.

ומקשינן: אמנם אשכחן מצאנו שהכתוב חייב טבילה בשעה שמשנה מבגדי זהב לבגדי לבן [שבזה הכתוב מדבר]. אבל כשמשנה מבגדי לבן לבגדי זהב — מנין שצריך לטבול?⁽²⁾

ומתריצין: תנא דבי רבי ישמעאל: יש ללמוד דבר זה בקל וחומר:

והוינן בה: אמנם אשכחן מצאנו שהכתוב חייב טבילה בשעה שמשנה מבגדי לבן לבגדי זהב, [שבזה מדבר הפסוק].

אבל כשמשנה מבגדי זהב לבגדי לבן — מנין שצריך לטבול?

ב-ב-ב ומתריצין: תנא דבי רבי ישמעאל: יש ללמוד דבר זה בקל וחומר:

מה בגדי זהב, שאין קדושתם גדולה כל כך, שהרי אין כהן גדול נכנס בהן לפני ולפנים [לקדש הקדשים], אף על פי כן טעון טבילה בשעה שלובשם.

בגדי לבן, שקדושתם גדולה יותר — שנכנס בהן לפני ולפנים, וכי אינו דין שטעון טבילה בשעה שלובשם?!

ודחינן: איכא למיפרך, יש לדחות את הקל וחומר:

אדרבה, יתכן שרק בלבישת בגדי זהב צריך לטבול. כי מה לבגדי זהב שקדושתם חמורה יותר מבגדי לבן, שכן כפרתן מרובה, שמקריבים בהם את כל הקרבנות הבאים לכפר על כל העבירות שבתורה. מה שאין כן בגדי לבן, שהעבודות הנעשות בהן אינן מכפרות אלא על עבירת "טומאת מקדש וקדשיו" [שבועות ז ב.].⁽¹⁾

וחזרת הקושיא דלעיל: לרבי יהודה, מנין

מודה ללימוד של רבי, מכל מקום אין לומר שרבי מודה ללימוד של רבי יהודה [שלמד טבילה במשנה מבגדי לבן לבגדי זהב מ"ופשט... ורחץ"] משתי סיבות: א. אם נאמר כן במה נחלקו רבי ורבי יהודה? ב. המשך דברי הברייתא שלמדו שני קידושים מ"ופשט ורחץ" ורחץ

1. כך פירש רש"י. והקשו הראשונים הרי שיעיר המשתלח מכפר על כל העבירות, ונעשה בבגדי לבן! ולכן פירשו שבגדי זהב כפרתן מרובה היינו שמקריבים בהם כל ימות השנה. תוספות, תוספות ישנים. תו"ר א"ש. ריטב"א.

2. אף על פי שהגמרא לעיל אמרה שרבי יהודה